

# הלכות הדף היומי

## מסכת סוכה

### תוכן

- א. כל לנאותו אינו חוצץ ... לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה .....
- ב. לדוץ איניש לולבא בהושענא ... נתרי טרפי ... מין במינו אינו חוצץ ... ליגוז איניש לולבא בהושענא דמשתירי הוצא ... מין במינו אינו חוצץ .....
- ג. הדס של מצוה אסור להריח בו אתרוג של מצוה מותר להריח בו .....
- ד. הדס במחובר מותר להריח בו אתרוג במחובר אסור להריח בו .....
- ה. לולב בימין ואתרוג בשמאל ... וגבוה מכולן .....
- ו. והיכן היו מנענעין בהודו לה' תחילה וסוף ובאנא ה' הושיעה נא .....

דף לז.

## א. כל לנאותו אינו חוצץ ... לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה

יכל לעשות מחזיק ללולב, כדי לנאותו בין אם עושהו מכסף, מתכת, בד, או פלסטיק וכדומה, וליטול על ידו את הלולב, שלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד. אולם במקום שאפשר יעשהו דוקא מאחד מג' מינים, כלומר ממין לולב הדס או ערבה<sup>1</sup>.

אבל אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן הלולב בכלי, ואפילו אם עשוי מכסף ונטלו, לא יצא. שאינו דרך כבוד כשאוחזו בכלי ואין שמה לקיחה בין שאוחזו בדופני הכלי, או מניח ידיו תחת שוליו או אוחזו בידית של הכלי.

ולפיכך<sup>2</sup> אם כרך על הלולב בגד, ונטלו, לא יצא, ויחזור ויטלנו בברכה. ואם כרך על ידו, או שלבש כפפות ונטלו, י"א<sup>3</sup> שלא יצא. ויחזור ויטלנו בלי ברכה.

<sup>1</sup> מ"ב תרנא ס"ק יג בשם הגר"א

<sup>2</sup> מ"ב שם לב דמסתמא אינו לנאותו, אם לא היכי דידענין שהוא לנאותו כמישיב בשעה"צ שם מ ודעת הר"ן משום דלא הוי לקיחה תמה

<sup>3</sup> דעת הר"ן דס"ל דיצא דבטל לגבי היד אבל בכרך סודר על הלולב גם לדעת הר"ן לא יצא דלא הוי לקיחה תמה. מ"ב שם לג

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת סוכה

לפיכך צריך לזהר שלא ישאר קצת מעטיפת הפשתן על האתרוג<sup>4</sup>, בעת הנטילה משום חציצה, ושיהיו הלולב ומינו יבישים ממים במקום אחיזת היד.

מי שיש לו טבעות על ידו ובני חו"ל המעוטרים בתפילין בחול המועד צריכים להסיר התפילין<sup>5</sup> והטבעות מידם, וי"א שמדינא אין לחוש הואיל ואין כל היד מכוסה בהן. והעיקר כסברא ראשונה, ולכן אם לא הסיר, יחזור ויסירם ויטול שוב ללא ברכה<sup>6</sup>.

וכן אם ידו חבושה בתחבושת או בפלסטר וכדו', אם כל ידו מכוסה אם באפשרותו להסירה ואינה מסירה, יטול הלולב בלי ברכה<sup>7</sup>. אך אם מבחינה רפואית אין לו להסירה בטל לגבי היד ויכול ליטול הלולב בברכה, ואם ראשי אצבעותיו מגולים בכל ענין רשאי לברך<sup>8</sup>.

ואם אין כל היד מכוסה בהם, אפשר לכתחילה להקל שלא להסירה אם יש לו קושי מסוים להסירה<sup>9</sup>.

דף לז:

## ב. לְדוֹץ אִינִישׁ לְוֹלְבָא בְהוֹשַׁעְנָא ... נְתָרִי טְרַפִּי ... מִיָּן בְּמִינֵי אִינֵי חוּצָא ... לִיגוּז אִינִישׁ לְוֹלְבָא בְהוֹשַׁעְנָא דְּמִשְׁתִּירֵי הוּצָא ... מִיָּן בְּמִינֵי אִינֵי חוּצָא

אם נשרו מעלי הלולב או מעלי ההדס וערבה ונשארו העלין בתוך האגוד בענין שעלין הללו חוצצין ומפסיקין בין ידו ללולב, אין בכך כלום כיון שדבר החוצץ הוא ממינים שבלולב, ומין במינו אינו חוצץ, אבל אם דבר שאינו ממינים הללו מפסיק ביניהם לידו בשעת נטילה לא יצא ידי חובתו בנטילה זו.

לפיכך צריך לזהר מאד להסיר החוט שרגיל להיות כרוך סביב ההדס כשמביאין אותן ממרחקים.

<sup>4</sup> עיין שד"ח מערכת ד' מינים סי' ג' אות כ"ח

<sup>5</sup> היינו שיקפלים אחורי אצבעו וי"א שיחלוץ התפילין לנמרי קודם נטילת לולב. מ"ב שם לה

<sup>6</sup> מ"ב שם לו

<sup>7</sup> נשמת אברהם סי' זה בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל

<sup>8</sup> שם ועיין חיים וברכה אות צ"ו, שו"ת באר משה ח"ה סי' קכ"ז. ויהזיק הלולב ומינו במקום אצבעותיו המגולות. אולם טבעות וכדו' שיכול להסירם אין להתיר אף אם יהזיק הלולב שלא במקום הטבעות משום הרהקה וכמו שהאריך בשדי חמד מערכת ד' מינים סי' ג' אות י"ח. וע"ע ס' נפש חיה להגר"ר מרגליות סי' זה שצריך להחזיק הלולב והאתרוג בכל אצבעותיו ולא סגי שיחזיק בכ' אצבעות וכדו'

<sup>9</sup> כיון שעשוי להגן על פצע או מכה קיל מתפילין או טבעות ובטל כלפי ידו.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדף היומי

## מסכת סוכה

אבל מותר לכרוך ההדס בעלי הלולב או בעצי ערבה דקים, אפילו אם אינם לנאותו, כיון שהכרך הוא ממינים שבלולב אינו חוצץ.

### ג. הדס של מצוה אסור להריח בו אתרוג של מצוה מותר להריח בו

הדס של מצוה<sup>10</sup> אסור להריח בו, שהרי הוקצה כל שבעה<sup>11</sup>, אבל אתרוג של מצוה שעיקרו לאכילה<sup>12</sup>, מותר להריח בו מן הדין, אלא שלפי שנחלקו אם מברכים עליו<sup>13</sup> אם לאו, יש למנוע מלהריח בו בעת נטילתו למצוה, ואם מריח לא יברך<sup>14</sup>.

אבל קודם המצוה<sup>15</sup> או לאחריה י"א שיכול להריח בו ומברך "הנותן ריח טוב בפירות". אולם אחרי שהרבה אחרונים מחמירין בזה, יש למנוע מלהריח באתרוג כל ימי החג<sup>16</sup>.

אם ממשמש באתרוג ונשאר הריח בידו, או בבגד. אינו מברך על אותו הריח כלל אפילו בשאר ימות השנה, שריח זה אין לו עיקר<sup>17</sup>.

### ד. הדס במחובר מותר להריח בו אתרוג במחובר אסור להריח בו

<sup>10</sup> שו"ע ונו"כ תרנג א

<sup>11</sup> לפי שעיקרו אינו אלא להריח בו ומזה הוקצה כל שבעה כמו בעצי סוכה. ואפילו בשבת, מ"ב שם א ב ואין נוהגים לעשות תנאי, כף החיים רמז ס"ק פג

<sup>12</sup> ומזה לברד הוקצה ולא מלהריח. שם

<sup>13</sup> "הנותן ריח טוב בפירות" ד"א דכיון דלא עבידא לריחא מפני שהוא של מצוה אין לברך עליו

<sup>14</sup> מ"ב רמז נג

<sup>15</sup> אולם עיין אשל אברהם (בוטשאטש) סימן רמז "מה שכתב המג"א ז"ל [ס"ק כא] לברך על האתרוג בריח שלא בעת שיוצא ידי חובתו בו, הנותן ריח טוב בפירות, נראה שאין זה כי אם באתרוג שאינו עומד לצאת ידי חובת המצוה בו, על כל פנים ביום ההוא בהחלט, כגון של יחיד ומקפיד עליו שלא ליטלו זולתו או שהוא בכפר, משא"כ באתרוג שבעיר ומיוחד לרבים כל יומא זמניה לצאת ידי חובתו בו מי שאיחר לברך, ואין לברך עליו כנ"ל. אך בלילה נראה לברך עליו הנותן ריח טוב בפירות, ומ"מ צלע"ע שמצד גזל רבים אי אפשר לאכלו ואינו באולי בגדר פרי וצלע"ע".

<sup>16</sup> מ"ב תרנא ג ביאור הלכה סימן רמז סעיף יד וז"ל "וע"כ נראה דהעיקר כהמג"א לדינא דבשאר פועמים בכל ימי החג צריך לברך כשמריח לכו"ע ומ"מ אחרי שהרבה אחרונים הג"ל מחמירין בזה והעתיקו דהה"ח והח"א את דבריהם יש למנוע מלהריח באתרוג כל ימי החג". וא"כ לפי"ז ברור להדיא שאם עבר ונטלו לבריה יברך עליו

<sup>17</sup> שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדף היומי

## מסכת סוכה

פרחים או הדס<sup>18</sup> מחובר, מותר להריח בו<sup>19</sup>. ואם גבעולם הוא רך וגם אין דרכו להתקשות, אף מותר לנענעם אנה ואנה ובלבד שיזהר שלא לתלוש דבר מן המחובר<sup>20</sup>,

אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה, אסור להריח בו במחובר בשבת ויו"ט, שמא יקוץ אותו לאכלו.

אם בא לגינה בשבת והגיע אליו ריח מפירות מחוברים, אין לברך עליהם כיון שהוא ריח של איסור. אך אם הוא רחוק מהפירות יברך<sup>21</sup>.

## ה. לולב בימין ואתרוג בשמאל... וגבוה מנוול

כבר נתבאר במצוה מן המובחר לאגוד את הלולב בקשירה גמורה, ולקיים בזה מצות "זה אלי ואנוהו". והעושה כן יאגוד את הלולב בערב יו"ט שהרי ביו"ט אסור לקשרו. ובסידורי האר"י ז"ל כתוב לאגוד הלולב בעיו"ט אחר הטבילה ובסוכה.

אולם מנהג רבים לאגוד במחזיק ללולב הדס וערבה העשוי מעלי לולב (קושיקלעך) וגם זה נחשב כאיגוד בקשירה<sup>22</sup>.

ומנהג נאה לומר ה'יהי רצון' הנדפס במחזור, ונכון לאומרו בשעה שגם האתרוג לפניו, כי לשון התפלה מוסב על כל הד' מינים.

<sup>18</sup> שו"ע ונו"כ שלו י

<sup>19</sup> דלא שייך למגזר שמא יקוץ כיון שאינו רוצה רק להריח וזה יכול הוא לעשות אף במחובר. מ"ב שם מה

<sup>20</sup> שש"כ בו, כב

<sup>21</sup> עיין פמ"ג מ"ז ס"ק י, וע"ש בא"ר ס"ק יב, אלא דעצם הדין דלברך על ריח של פרי מחובר צע"ק, דעיין סי' רמז סע' ב ובביה"ל ד"ה כשנמלו, ועיין גם חזו"א סי' לה ס"ק ז. ועיין תו' חיים על ח"א כלל יב ס"ק ז, דביוהכ"פ שחל בחול (דבחל בשבת אמרינן לא פלוג), מותר להריח גם בפרי המחובר. ועיין כף החיים סי' רכו ס"ק ד, דבשבת ויו"ט אין לברך ברכת האילנות שמא יטלמל האילנות או יקח בידו הפרחים להריח בהם או שמא יתלוש, וע"ש עוד. ולכאורה מסי' שלו סע' י לא רואים כדבריו, דהא מותר להריח בפרחים ולא היישינן שמא יתלוש, וצ"ע. שש"כ שם הערה עח

<sup>22</sup> מ"ב תרנ"א ס"ק ה משו"ת אגורה באהלך, אך החת"ס (בהידושו עמ"ס סוכה ל"ו. ד"ה במינו) והבכורי יעקב (סק"ז וסק"ח) סוברים שאיגוד הלולב צריך להיות ע"י קשר על גבי קשר דווקא, באופן הנאסר לעשות זאת בשבת ויו"ט, וזה הוא נזיה. וגם כריכת טבעת ע"י תחיבת קצה העלה לתוך לולאה אין בו איסור לעשותו בשבת ויו"ט, וצריך לעשות קשר על גבי קשר דווקא. אולם בפמ"ג תרמ"ז א"א סק"א, וכ"כ בערוה"ש סע' ז' שנוהגים להשתמש בקושיקלעך

ועוד מבואר בדבריהם שיש לעשות קשר זה בחוץ ומהודק שפיר, באופן שלא יוכל להוציא ולהכניס ההדס והערבה בלי התרת הקשר, דאל"כ לאו קשר הוא, ולכן ביום טוב לא יוכל להחליף הערבות כיון שאסור להתיר הקשר.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדף היומי

## מסכת סוכה

וטוב ליזהר שלא יאגדנו אלא מי שמחוייב בד' מינים ולכן לא יאגדנו אשה או קטן וכ"ש שלא יאגדנו נבכרי, ואם הם אגדו אפשר שכדאי שיתירונו, ויאגדנו גדול שנית<sup>23</sup>.

נוהגין להגביה ההדס בתוך האגוד למעלה מן הערבה מעט, כי הערבה מרמזת על אלו שאין בהם טעם ולא ריח<sup>24</sup>, וכפרו אלו שיש בהם טעם וכו' על אלו, לכן אין להגדיל את אלו שאין בהם על אלו שיש בהם, וכל המגביה את הערבה מעל ההדס מסתכן בנפשו מטעם הידוע להם:

יש נוהגין לאגוד ההדס מימינו של הלולב, והערבה בשמאלו והלולב באמצע. ויש נוהגין<sup>25</sup> לאגוד שלשה הדסים אחד מימין הלולב דהיינו מימין האדם ואחד משמאלו ואחד באמצע נוטה לעד ימין ושתי הערבות אחד בימינו ואחד בשמאלו. ואין לנהוג כן אלא למי שמוחזק בחסידות, ובעינעא ולא בפרהסיא<sup>26</sup>.

וטוב להשפיל ההדס וערבה תוך אגד הלולב דהיינו שיאגוד אותם בתחתית הלולב בענין שכשיטול הלולב בידו לשם מצוה יהיו בידו ג"כ ההדס וערבה.

נוהגין לעשות בלולב<sup>27</sup> שלש אגודות בקשרים או טבעות כנגד שלשה אבות, מלבד האגד שאגוד שלשה מינים אלו ביחד, ויש נוהגים לעשות באגוד ג' קשרים ובלולב ב' קשרים<sup>28</sup>, ועפ"י האר"י ז"ל עושים י"ח קשרים, נגד ח"י חוליות שבשדרה ויעשה ט"ו קשרים בלולב. וג' קשרים באגד הערבה וההדס. ויש נוהגין לעשות כל הי"ח קשרים בלולב משום שהוא רמז לשדרה חוץ ממה שקושרים ההדס והערבה עם הלולב שזו בחי' אחר. ולכו"ע צריך ליזהר מאד שיהא שדרו של לולב יוצא למעלה מאגד העליון טפח כדי נענוע.

צריך ליטול הלולב<sup>29</sup> ומיניו בידו הימנית ואתרוג בידו השמאלית, לפי שהלולב יש בו שלש מצות דהיינו לולב הדס וערבה, והאתרוג הוא מצוה אחת, ואם היפך יצא ידי חובתו ומכל מקום טוב לחזור וליטול כדינו בלא ברכה.

<sup>23</sup> מ"ב תרמט יד ובשעה"צ טו

<sup>24</sup> ספר הפרדס לרש"י ז"ל הל' לולב סי' קצ"א בשם הר"ש ב"ר שמשון ז"ל הו"ד בדע"ת. ובביאור הנר"א מביא המד"ר הדס דומה לעינים וערבה לפה ועינים גבוהים מהפה.

<sup>25</sup> סידור הרב וכה"ח סקי"ד בשם כתבי האר"י ז"ל. ובמנהגי החת"ס שהחת"ס ובנו הכת"ס ז"ע היו מסדרים ההדסים כדברי האר"י ז"ל והערבות שניהם בשמאל והוא כעין פשרה

<sup>26</sup> שעה"צ שם יא אך בשו"ע הרב ובסידור כתב סתם ויש נוהגין ולא כתב שהוא רק למוחזקים בחסידות

<sup>27</sup> מ"ב יד

<sup>28</sup> הוספות שבסו"ס שו"ע הרב ועי"ש שנכון שיהיו ב' קשרים שבלולב מכוסים בהדסים וערבות

<sup>29</sup> שו"ע שם ב

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת סוכה

אפילו אם כבר יצא ידי חובת נטילה ורוצה לחזור וליטלו לשם מצוה, כגון בשעת אמירת הושענות צריך ליטול הלולב בימין והאתרוג בשמאל<sup>30</sup>.

כשמרים המינים נוטלים הלולב תחילה בימינו ואח"כ האתרוג, כי נוסח הברכה היא 'על נטילת לולב', ולנוהגים כן יש להם בגמר המצוה לסלק האתרוג תחילה והלולב באחרונה<sup>31</sup>.

איטר יד<sup>32</sup> נוטל הלולב בימינו שהוא שמאל של כל אדם והאתרוג בשמאלו שהוא ימין של כל אדם, כמנהג האשכנזים ולמנהג הספרדים יטול כנטילת כל אדם, אבל מי שהוא שולט בשתי ידיו נוטל הלולב בימינו והאתרוג בשמאלו ככל אדם. ונכון לכל ירא שמים ליצאת ידי שניהם ואחר שברוך ונענע כמנהג האשכנזים יחזור ויטול הלולב בימין דעלמא והאתרוג בשמאל דעלמא, או להיפך וינענע שוב.

אם לא היו לו עליו תלושין מלולב מעיו"ט לעשיית טבעות ואיגוד הלולב נוהגין חומרא בזה שלא לתלוש ביו"ט ומכניזין עליו לולב מעיו"ט<sup>33</sup>.

## ו. והיכן היו מנענעין בהודו לה' תחילה וסוף ובאנא ה'

### הושיעה נא

ינענע בשעה שמברך על הלולב<sup>34</sup>. אפילו נוטל שלא בשעת ההלל, ומנענע לכל הרוחות ואף על פי שיחזור ויטלנו בשעת ההלל<sup>35</sup>.

בשם האר"י ז"ל כתבו שיברך תחלה בסוכה על הלולב<sup>36</sup>, ואח"כ יעשה שאר הנענועים בביהכ"נ. וע"כ יש נוהגין לעשות סוכה סמוך לביהכ"נ, כדי שתיכף

<sup>30</sup> שו"ע הרב שם יג ומ"ב ס"ק טו ובבן איש חי פ' האזינו סעי' י"ד "יש מועים שאוחזים הלולב ואתרוג ביד אחת והסידור שקורין ההושענות ביד שניה וזה אינו נכון",

<sup>31</sup> עיין שד"ח מערכת ד' מינים סי' ג' אות י"ב בשם הרבה פוסקים, וכן בהיי אדם כלל קמ"ח סעי' י' תמה על המג"א, וכן בסידור הרב כתב שכן יש לנהוג ובדרכי חיים ושלום שכן נהג ליטול הלולב תחילה, ובכה"ח סקניז' כותב שכן מנהג העולם

<sup>32</sup> שו"ע ורמ"א שם ג

<sup>33</sup> כף החיים שם כב

<sup>34</sup> שו"ע ונו"כ שם ה

<sup>35</sup> מ"ב שם לו

<sup>36</sup> ועיין בשער הציון סימן תרנא ס"ק מג "אפשר שמעמו כדי שלא להשהות המצוה, שמיד שקם מן שנתו בסוכה תיכף יקיים מצות נטילת לולב, ואפשר שהוא על פי סוד". וא"כ על פי הטעם הראשון גם אם יש סוכה צמודה לבית הכנסת יטול לפני התפילה שלא להשהות. אך עיין בכף החיים תרמד ס"ק ג הביא שבשער הכוונ' דף ק"ה ע"ד דהלולב ניטל אחר תפלת שחרית קודם תפלת מוסף ויעו"ש מעם בסוד. אלא שבדף ק"ג ע"ד כתב וז"ל והנה טוב הוא שאחר עלות השחר שהוא כבר יום קודם שתתפלל תטול הלולב בתוך הסוכה ותברך עליו ואח"כ הדר' נענועים של הלל יהיו בביהכ"נ, ומה טוב היה אם היית מתפלל בסוכה כדי שתתפלל ותטול הלולב בברכתו בשעה הראויה אליו שהוא אחר תפלת שחרית קודם ההלל עכ"ל ומבואר דכוונתו דיותר עוב לברך

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הדרף היומי

## מסכת סוכה

אחר חזרת תפלת שחרית נכנסין שם לברך על הלולב. ומי שאין לו סוכה ליד בית הכנסת יברך על הלולב קודם שחרית בסוכה ואז יילך לבית הכנסת ויזהר שלא ידבר עד אחר ההלל ואם אינו יכול ליטול בסוכה קודם שחרית<sup>37</sup> ואין סוכה ליד ביהכ"נ יברך בביהכ"נ ואחרי התפלה בחזרתו לסוכה ינענעו הלולב בסוכתו בלא ברכה.

מכיון דכתיב אז ירננו עצי היער<sup>38</sup> וכתיב בתריה הודו לד' וכו' וכתיב בתריה ואמרו הושיענו על כן ינענעו הש"ץ וינענעו הציבור באמירת ההלל בהודו לה, פעם אחת<sup>39</sup>, ויש שנהגו שהציבור מנענעים בכל הודו שיאמרו<sup>40</sup>.

וי"א שהש"ץ מנענע ג"כ כשיאמר יאמר נא ישראל<sup>41</sup> כו', אבל לא ביאמרו נא, וכן נהגו.

ומנענעים בהודו לה' שבסוף, שכופלים אותו שליח ציבור והעבור, ומנענעין שני פעמים, וכן באנא ה' הושיעה נא מנענע שני פעמים, לפי שכופלים אותו.

לא ינענע בשעה שאומר השם, וא"כ בהודו יעשה בכל תיבה נענע אחת, ובאנא בכל תיבה שתי נענעים<sup>42</sup>.

אם מתפלל ביחודי אינו מנענע אלא בהודו שבתחלת ההלל, ובסוף ההלל, ובאנא ד' הושיעה נא<sup>43</sup>.

יש נוהגים שבכל הנענעים פונה לכיוון שאליו מנענע וביא סוף הלולב נגד החזה<sup>44</sup>. ויש נהגו בשעת הנענעים ישאר עומד במקומו ופניו למזרח בכל הנענעים ורק יהפוך ידיו נגד הרוחות וכשמנענע נגד מערב ירים את הלולב על כתפו מאחוריו<sup>45</sup>.

---

בסוכה אפי' קודם תפלה מלברך אחר החזרה בלא סוכה, וע"כ יש נוהגין לעשות סוכה סמוך לבהכ"נ כדי שתיכף אחר חזרת תפלת שחרית נכנסין שם לברך על הלולב, ולעשות נענעו הלל, ונמצא מקיימים שניהם ברכה בזמנה ובתוך הסוכה.

<sup>37</sup> וכגון שמתפלל כותיקין וא"כ אינו יכול לברך קודם הנזן החמה. או כגול שאין לו לולב מזומן

<sup>38</sup> וכאילו כתיב בעצי היער

<sup>39</sup> כן דעת הר"ן וכן נהגו הספרדים ומקצת מקהלות החסידים

<sup>40</sup> כן דעת הרא"ש. וכ"כ הרמ"א וכן מנהג האשכנזים

<sup>41</sup> דכשאומר יאמר נא ישראל הוא כמו הזכרה לצבור שיאמרו הודו ע"כ מנענע עמהם משא"כ ביאמרו נא

שאינו מדבר על כלל ישראל. מ"ב שם מא

<sup>42</sup> מ"ב שם מח

<sup>43</sup> מ"ב מא

<sup>44</sup> מ"א מהכתבים וכן מנהג המקובלים כמבואר בבב"ח סקצ"ו

<sup>45</sup> בא"ר הביא בשם מהרי"ל שכך היה נוהג. מ"ב מח. וזהו נגד הכתבים שהביא המגן אברהם שיביא סוף

הלולב נגד החזה, על כן יעשה כל אחד כמנהגו. שער הציון שם ס"ק מט ויש שנהגו כן אך בכל נענעו הביאו

סוף הלולב עד לחזה כנגד לבו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

# הלכות הרף היומי

## מסכת סוטה

אם לא הביאו לו הלולב ובאמצע הלל הביאו לו, מותר לברך עליו בין הפרקים דהיינו בין מזמור למזמור<sup>46</sup>.

---

<sup>46</sup> מ"ב מא